

Språkets roll i lärosätens kvalitetsarbete

Språkets roll i lärosätens kvalitetsarbete

Utgiven av Universitetskanslersämbetet 2026

Författare: Erik Falk, Caroline Tovatt, Ali Al-Soufi, Stella Annani

Diarienummer: 413-00556-24

Universitetskanslersämbetet • Kabyssgatan 4D 120 30 Stockholm

tfn 08-563 085 00 • e-post registrator@uka.se • www.uka.se

Innehåll

Sammanfattning.....	4
Inledning.....	7
Bakgrund och genomförande.....	7
Internationalisering och nationell språkpolitik.....	9
Språkval och kvalitetsarbete.....	14
Internationella studenters, doktoranders och anställdas delaktighet i lärosätenas kvalitetsarbete.....	17
Språkpolitik – en internationell utblick.....	24
Norge.....	24
Finland.....	26
Danmark.....	29
Frankrike.....	31
Avslutande reflektioner.....	34
Källförteckning.....	37
Bilaga.....	44
Översikt av standarder och riktlinjer samt bedömningsgrunder.....	44

Sammanfattning

Den svenska högskolesektorn präglas starkt av internationalisering. Ett uttryck för detta är de internationella studenternas, doktorandernas och anställdas närvaro på svenska universitet och högskolor. Ett annat är det engelska språkets utbredning inom den forskning och utbildning som bedrivs vid svenska lärosäten. Hur internationaliseringen påverkar lärosätenas kvalitetsarbete har varit utgångspunkten för en av UKÄ:s tematiska analyser.

Den här rapporten behandlar internationella studenters, doktoranders och anställdas deltagande i lärosätenas kvalitetsarbete. Rapporten visar att val av språk – i praktiken valet mellan svenska och engelska – i olika aktiviteter och verksamhetsdelar påverkar dessa gruppers möjlighet att påverka sin utbildning och bidra till lärosätenas administrativa, strategiska och kvalitetssäkrande arbete.

Rapporten består av tre delar. I del ett beskrivs det juridiska ramverk som reglerar universitets och högskolors verksamhet med avseende på internationalisering och språk, särskilt högskolelagen och språklagen, samt de europeiska standarder och riktlinjer som ligger till grund för Universitetskanslersämbetets (UKÄ:s) granskningar. Centralt i detta regelverk är att studenter, doktorander och personal ska engageras i kvalitetsarbetet. Rapporten redogör för målkonflikter som finns i regleringen och redovisar några av deras möjliga konsekvenser.

Del två presenterar resultat från en kartläggning av yttrandetexter i UKÄ:s granskningar av lärosäten och forskarutbildningar. Kartläggningen har gjorts i syfte att undersöka omfattningen och karaktären på de språkrelaterade hinder som finns kring delaktighet samt de rekommendationer och lösningar som föreslås. Kartläggningen omfattar perioden 2017-2022.

Kartläggningen visar att problem kring språkliga hinder för delaktighet enligt bedömargrupper är relativt vanligt på svenska lärosäten trots att merparten av dessa har en språkpolicy eller ett språkvälsdokument som reglerar språkanvändning. Ett exempel på detta är brist på översatt material som riskerar att lämna internationella studenter, doktorander och akademisk personal utan möjlighet att informera sig och påverka de administrativa sammanhang som utgör del av kvalitetsarbetet. I granskningar uppmärksammas också att undervisningsmöjligheterna ser olika ut för doktorander beroende på vilket språk dessa har tillgång till. Bedömargrupper kommenterar också svårigheter för internationella grupper att medverka i administrativa grupper och organ som bedriver kvalitetsarbete och ser i flera fall positivt på användning av engelska inom lärosätets alla verksamhetsdelar eller rekommenderar ökad

användning av engelska. Om sådana omdömen också är uppmaningar att implementera parallellspråkighet går inte att utläsa.

Del tre kompletterar kartläggningen med en internationell utblick där språksituationen och lärosätenas språkhantering beskrivs i de jämförbara länderna Norge, Finland och Danmark samt Frankrike. Medan de nordiska länderna har utbildningssystem som i stort liknar det svenska används Frankrike som något av ett belysande motexempel. Trots närheten mellan systemen visar utblicken tydliga skillnader i reglering och praktik kring språkfrågor inom den högre utbildningen.

Mot bakgrund av beskrivningen av regelverken, kartläggningen och omvärldsanalysen presenterar rapporten några övergripande reflektioner:

- Synpunkter kring internationella gruppers deltagande förekommer, men kommentarerna svarar inte mot en specifik bedömningsgrund i någon av UKÄ:s granskningstyper. Inte heller det nuvarande granskningssystemet innehåller bedömningsgrunder som direkt behandlar språkanvändning. Risken finns därför att internationella studenters, doktoranders och personals delaktighet i kvalitetsarbete har granskats ojämnt och även i fortsättningen ges olika vikt i enskilda bedömningar. Mot den bakgrunden kan det finnas anledning att stärka momenten kring området i den bedömarutbildning myndigheten tillhandahåller inför granskningar.
- De nordiska länderna har sedan länge ambitionen om en gemensam språkpolitik. Trots detta finns det skillnader när det gäller språkval och språkhantering inom den högre utbildningen och forskningen. Medan Finland och Norge har både högskole- och språklagar som styr lärosätenas verksamhet, har Danmark en mer decentraliserad och frivillig styrning.

En skillnad gäller regleringens hänsyn till lärosätens särskilda verksamhet. I Norge och Finland regleras språkanvändning, inklusive det administrativa språket, av universitets- och högskolelagar. I Norge, vars språklag går längre än de övriga ländernas, omfattar språklagen samtidigt också det vetenskapliga språket.

En annan skillnad utgörs av de respektive förväntningar som ställs på internationellt rekryterad personal, studenter och doktorander när det gäller att tillägna sig det aktuella landets språk, och det språkstöd som ges till dessa.

Jämfört med Sverige verkar frågan om möjligheten för internationellt rekryterad personal och studenter att delta i kvalitetsarbetet inte vara särskilt framträdande i de övriga länderna.

- Språklagen är en ramlag för myndigheter och tar inte hänsyn till lärosätens särskilda uppdrag och verksamheter. Det finns tydliga tecken på att den kan hamna i konflikt med högskolelagen när det gäller den praktiska tillämpningen på universitet och högskolor. Justitieombudsmannen (JO) har vid flera tillfällen uttalat sig om sådana konflikter för att klargöra läget, och då påpekat motsättningen. Bedömaregruppernas synpunkter kring lärosätens språkhantering visar att svårigheter med att hantera den består. Problemen riskerar att försvåra lärosätens arbete med att inkludera internationella student-, doktorand- och personalgrupper och att stänga meriterings- och karriärvägar.

Det är också tydligt att engelska språkets utbredning inom forskning och undervisning i högre utbildning fortsätter. Det bör därför följas upp i vilken utsträckning språklagen stödjer lärosätens ansvar för att ”svensk terminologi inom deras olika fackområden finns tillgänglig, används och utvecklas” inom undervisning och forskning. Detta framhölls i lagens förarbeten som ett viktigt motiv för dess införande.

Rapporten är en av UKÄ:s tematiska analyser. Frågan i centrum har varit hur språkhantering hänger samman med kvalitetsarbete, men ämnet öppnar mot områden som handlar om lärosätens attraktivitet, deras strategiska rekrytering och kompetensförsörjning samt arbetsmiljön i sektorn. Förhoppningsvis kan rapporten och dess resultat användas som underlag också i diskussioner som rör sådana ämnen.

Tematiska analyser är en särskild rapportform som genom analys av befintligt material ger fördjupad kunskap och underlag till kvalitetsutveckling inom högskolesektorn. Tematiska analyser ingår i de europeiska standarder och riktlinjer (ESG) som UKÄ förhåller sig till i sin granskningsverksamhet. ESG 3.4 föreskriver att kvalitets-säkringsorganen regelbundet publicerar rapporter som beskriver och analyserar generella observationer som framkommit under de externa kvalitetssäkringsaktiviteterna.

Inledning

Bakgrund och genomförande

Kvalitetsarbetet på universitet och högskolor ska enligt högskolelagen (1992:1434) involvera studenter och personal. Enligt högskolelagen ska lärosäten också systematiskt arbeta med internationalisering i syfte att öka kvaliteten på sin verksamhet. Internationaliseringsarbetet innebär inte sällan att andra språk än svenska används – i de allra flesta fall engelska. Samtidigt är svenska universitet och högskolor myndigheter som lyder under språklagen, vilken föreskriver att svenska är myndighetsspråk och att det offentliga har ett särskilt ansvar för att använda och utveckla svenska inom sina respektive fackområden.

I UKÄ:s granskningar är, som högskolelagen föreskriver, studenters och doktoranders inflytande centrala delar av ett lärosätes kvalitetssystem. Flera av myndighetens granskningar har under åren aktualiserat frågan om lärosätenas språkanvändning och dess påverkan på studenters och doktoranders möjlighet till inflytande. UKÄ har mot den bakgrunden genomfört en tematisk analys av språkhantering och kvalitetsarbete vid svenska lärosäten med avseende på internationella studenters, doktoranders och personals delaktighet.

För att inte skapa ytterligare administrativ börda för lärosätena har inget nytt underlag begärts in från dem. Analysen omfattar tre delar.

- En beskrivning av de regelverk som styr kvalitetsarbetet vid svenska lärosäten, särskilt högskolelagen och språklagen,
- En kartläggning av yttranden från UKÄ:s granskningar med avseende på internationella studenters, doktoranders och anställdas möjligheter att delta i kvalitetsarbete samt
- En redogörelse för hur frågan om språkanvändning och delaktighet framträder och behandlas i jämförbara länders system för högre utbildning och forskning.

Kartläggningen har avgränsats till åren 2017-2022. Granskningarnas bedömningsgrunder har ändrats sedan dess. En förteckning över dåvarande relevanta bedömningsgrunder finns som bilaga till rapporten.

Totalt har 42 lärosätesgranskningar, 138 forskarutbildningsutvärderingar samt två tematiska utvärderingar kartlagts utifrån skrivningar som berör språkliga hinder och möjligheter när det gäller delaktighet i kvalitetsarbetet.

I kartläggningen av det stora textmaterial som granskningarna genererat har ett antal nyckelord använts för att fånga kommentarer och synpunkter kring de internationella gruppernas delaktighet (exempelvis ”engelska”, ”svenska”, ”internationell”, ”språk”). Även uppföljningar av lärosätesgranskningar (med tillhörande åtgärdsredovisningar) samt beslut i utbildningsutvärderingarna har undersökts för att se om kritik och synpunkter kring språkfrågor och delaktighet som lyfts fram i de ursprungliga yttrandena påverkat det slutgiltiga omdömet, eller om lärosätet i fråga hanterat språkrelaterade kommentarer och rekommendationer.

Det har inte varit syftet att genom undersökningen framhålla enskilda lärosäten, varken som särskilt problematiska eller som goda exempel. Därför namnges inga universitet eller högskolor i redovisningen av kartläggningen av yttrandetexter. I den begränsade genomgången av några svenska lärosätens språkpolicyer, som projektgruppen också redovisar, förekommer däremot några lärosäten med namn.

Den tematiska analysen innefattar också utblickar mot de nordiska grannländerna Norge, Danmark och Finland. Dessa har alla utbildningssystem som liknar det svenska vilket motiverar en jämförelse kring juridiskt ramverk och lärosätenas språkhantering. Utblickarna bidrar med perspektiv på en fråga som, vilket kartläggningen visar, är både framträdande och delvis dold i kvalitetsarbetet. För att komplettera analysen med ett något mer annorlunda fall har även Frankrike inkluderats i utblicken.

Utblickarna har använt sig av samma sorts material som den svenska kartläggningen, om än mindre systematiskt, och omfattar beskrivningar av motsvarande språklagar, högskolelagar, språkpolicyer, rapporter samt ett antal yttranden från lärosätesgranskningar. Lärosätesurvalet har gjorts för att visa en bredd av erfarenheter och praktik. I arbetet med utblickarna har information från UKÄ:s systerorganisationer i respektive land inhämtats. Syftet med kapitlet är inte att ge en heltäckande bild av tillstånden i respektive länder utan att visa på tänkvärda likheter och skillnader.

Internationalisering och nationell språkpolitik

Internationalisering märks i mobilitet och engelskans utbredning

Internationalisering definieras ofta som

den avsiktliga processen att integrera en internationell, interkulturell eller global dimension i syftet, innehållet eller tillhandahållandet av eftergymnasial utbildning för att öka kvaliteten i utbildning och forskning för alla studenter och anställda och för att bidra positivt till samhället.¹

Sedan 2021 är internationaliseringen i högskolelagen tydligt kopplat till lärosätenas kvalitetsarbete. Då ändrades lagtexten i 1 kap. 5 § tredje stycket högskolelagen (1992:1434) från att föreskriva lärosäten att ”främja förståelsen för andra länder och internationella förhållanden” till att ge dem ett bredare uppdrag enligt vilket ”[d]en samlade internationella verksamheten” vid lärosätena ska ”stärka kvaliteten i högskolans utbildning och forskning”.

Enligt högskolelagen 1 kap. 4§ och 4a§ ska student- och personalgrupper involveras i arbetet: kvalitet och utveckling är en ”gemensam angelägenhet” för lärosätenas studenter och personal, och lärosätena ska uppmuntra studenterna att ”ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen”.

Inom svensk högre utbildning och forskning märks internationaliseringen på flera sätt. Ett av dem är studenters, doktoranders och anställdas internationella rörlighet. Vid svenska lärosäten utgjorde kategorien forskande och undervisande personal med enbart utländska examina år 2024 ungefär en fjärdedel av personalstyrkan.² Antalet inresande studenter var läsåret 2024/25 knappt 47 000, vilket betyder att de under den perioden utgjorde knappt tolv procent av det totala antalet studenter på svenska lärosäten.³ Utländska doktorander utgjorde 2024 knappt 40 procent av alla doktorander, med stora skillnader i antal mellan ämnesområden.⁴

Både antalet och andelen internationella studenter och internationell akademisk personal har ökat de senaste åren. Ökningen av inresande studenter har, med undantag för en kraftig nedgång 2010/2011, då studieavgifter infördes för tredjelandsstudenter, och pandemiårens

¹ de Wit 2015 m fl., cit. i SOU 2018:3, s. 65.

² UKÄ, Allt fler internationellt rekryterade forskare, hämtad 2026-02-20.

³ SCB, Universitet och högskolor, Internationell mobilitet i högskolan 2024/25, 27 nov 2025.

⁴ SCB, Universitet och högskolor. Doktorander och examina på forskarnivå 2024, s 23.

tillbakagång, varit kontinuerlig under lång tid. Likaså har andelen internationell akademisk personal över ett knappt decennium ökat med ungefär 10 procent: från 16 procent 2014 till knappt 25 procent 2024.⁵

Ett annat uttryck för internationaliseringen är engelska språkets utbredning inom forskning och undervisning i högre utbildning. Engelskan dominerar sedan länge den vetenskapliga publiceringen och språket har de senaste decennierna ökat markant även inom undervisningen. När Språkrådet 2010 lät undersöka avhandlingsspråk vid svenska lärosäten fann man att 87 procent av alla avhandlingar skrevs på engelska. Undersökningen visade att variationen mellan ämnesområden var stor, men också att engelskans frammarsch pågått i decennier.⁶

En undersökning utförd av UKÄ 2016 visade likartade siffror.⁷ 85 procent av doktoranderna skrev sin avhandling på engelska och skillnaderna mellan områden bestod: inom teknik, medicin och hälsovetenskap använde 91 procent engelska som avhandlingsspråk, medan motsvarande siffra inom humaniora var 55 procent.⁸

En bredare svensk studie av vetenskaplig publicering och undervisningsspråk publicerad 2022 visar att engelska de senaste åren tagit ännu större plats i den akademiska världen. Avhandlingar och vetenskapliga artiklar på engelska utgjorde vid tillfället drygt 90 procent av det totala antalet och rapportförfattarna konstaterade att ökningen var stor inom områden som samhällsvetenskap och humaniora.⁹ Även som undervisningsspråk har engelska blivit vanligare. Språket användes i mer än 60 procent av kurserna på avancerad nivå av de tio lärosäten som undersöktes och en knapp fjärdedel av alla svenskspråkiga kurser saknade obligatorisk litteratur på svenska.¹⁰

Drivkrafterna bakom internationaliseringen är många, förändras över tid och kan skilja sig mellan olika aktörer. Enskilda forskares akademiska vilja att nå hög vetenskaplig kvalitet, lärosätens önskan att profilera sig, liksom länders ambitioner att öka den ekonomiska tillväxten eller främja kulturellt utbyte kan alla utgöra motiv för internationalisering.¹¹ Med de senaste årens utveckling mot strategisk och ”integrerad internationalisering” (*comprehensive internationalisation*) sammanfaller motiven i hög grad genom att lärosäten låter internationella perspektiv genomsyra alla delar av verksamheten och använder internationalisering som medel för att nå övergripande mål.¹²

⁵ UKÄ Årsrapport 2025, s. 141.

⁶ Salö 2010, s. 21 ff.

⁷ Undersökningarna använde sig av olika metoder: språkrådet hämtade information genom databasen Libris medan UKÄ använde sig av en enkät till doktorander.

⁸ UKÄ, Doktorandspeglarna – en enkät om doktorandernas studiesituation, 2016:18, s. 58.

⁹ Malmström och Pecorari, Språkval och internationalisering, s. 32-38.

¹⁰ A.a, s. 20-21.

¹¹ SOU 2018:3, s. 70

¹² STINT 2014:2, s. 13, SOU 2018:3, s. 68.

I ett europeiskt sammanhang är EU-kommissionens initiativ Europauniversitet en viktig drivkraft för ökad och integrerad internationalisering. I dagsläget finns 65 allianser med mer än 570 europeiska universitet som alla ska främja rörlighet och utbyte mellan olika länders lärosäten och samtidigt värna ”europeiska värden”, öka utbildningars attraktivitet och länders tillväxt och konkurrenskraft.¹³

Internationalisering behöver inte bara innebära att engelska språket vinner ytterligare terräng. Det pågående arbetet inom Europeiska unionen (EU) med att införa en gemensam europeisk examen – och dessförinnan en europeisk examensmärkning – sätter flerspråkighet i centrum för den ”europeiska dimensionen” av examensmärkningen. Gemensamma utbildningsprogram som kommer ifråga för den europeiska examensmärkningen ska främja studenters språkkunskaper genom exponering för minst två olika EU-språk i samband med lärande eller rörlighet.¹⁴

Språklagen styr myndigheters språkanvändning

Svenska myndigheter lyder under språklagen (2009:600). Språklagen, som infördes 2009, syftar till att säkra svenskans roll som samhällsbärande språk. Bakgrunden till språklagen framgår av propositionen *Språk för alla – förslag till språklag*. I propositionen beskrivs hur den ökande internationaliseringen inom flera samhällsområden riskerar att utarma det nationella språket genom att kvalificerat arbete sker på ett språk som inte är den yrkesverksammas modersmål. Propositionen anför vidare att tillgången till information på ett gemensamt språk ytterst är en demokratifråga eftersom alla medborgare ska kunna delta i det offentliga samtalet.¹⁵

Av 4–6 §§ i språklagen framgår att svenska är huvudspråk i Sverige, att bosatta i Sverige ska kunna använda svenska inom alla samhällsområden och att det allmänna har ett särskilt ansvar för att svenskan används och utvecklas. För offentlig verksamhet anges i 10-12 §§ att svenska är förvaltningspråk och att myndigheter har ett särskilt ansvar för att svensk terminologi inom deras olika fackområden finns tillgänglig, används och utvecklas.¹⁶

Eftersom universitet och högskolor är förvaltningsmyndigheter gäller lagen även dem. Svenska språket är därmed obligatoriskt inom det som utgör ”kärnområdet” för lagen: beslut, föreskrifter, verksamhetsberättelser och dokument av liknande karaktär. Utanför kärnområdet är huvudregeln att svenska ska användas, men att undantag kan göras av ett lärosäte efter en intresseavvägning. Undantag från språklagens krav ska

¹³ Se t ex Europeiska unionens råd 2021/C 221/03; Europakommissionen 2025.

¹⁴ Europeiska unionens råd, rekommendation 12 maj 2025.

¹⁵ Prop. 2008/09:153, s. 7-8.

¹⁶ Språklag 2009:600.

motiveras med sakliga skäl. Språklagen hindrar däremot inte att undervisning och forskning bedrivs på andra språk än svenska.¹⁷

Risken för att internationaliseringssträvanden kolliderar med språklagen har framhållits vid flera tillfällen. Propositionen *Språk för alla* (2008/09: 153) presenterade, som internationaliseringsutredningen beskrivit, behovet av att ändra högskoleförordningen för att förtydliga möjligheten att använda andra språk än svenska inom forskning och högre utbildning. Någon sådan ändring genomfördes inte. Utredningen föreslog mot bakgrund av detta att lärosäten och forskningsfinansiärer skulle ges ett vidare undantag från språklagen som också skulle innefatta det administrativa arbetet, eftersom ”[a]nvändningen av svenska i formella beslutssammanhang utesluter många anställda och studenter från att medverka i utvecklingen av lärosätet.”¹⁸

Forskare inom området har på liknande sätt beskrivit hur genomförda reformer kring internationalisering och språkpolitik tvingat lärosäten att hantera motsatta mål:

On the one hand, internationalization required a presence on a global market where they were assumed to compete for resources: employees and students. In order to make that possible they needed to adopt English as their primary language. On the other hand, exercising public authority required them to give Swedish primacy.¹⁹

Medan kraven på svenska som språk för administration och förvaltning bedömts försvåra för studenter, doktorander och anställda utan tillräckliga kunskaper i svenska att delta i utvecklingen av lärosätets verksamhet, tycks engelskans utbredning inom högre utbildning å andra sidan inte hindras av språklagens krav på offentligheten att utveckla och använda svenska.

Engelskans dominerande ställning inom högre utbildning och forskning utgör vidare potentiellt ett hinder för samverkansuppgiften, som också den omfattas av lagen. I högskolelagens 2 § står att högskolornas uppgift innefattar att ”samverka med det omgivande samhället för ömsesidigt utbyte och verka för att den kunskap och kompetens som finns vid högskolan kommer samhället till nytta.”²⁰ I en antologi utgiven av Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, menar ett par av författarna att samverkansuppgiften kräver ”djupa kunskaper om svenska förhållanden” och att den som ”inte behärskar sitt område på svenska saknar [...] i hög utsträckning möjligheter att samverka”.²¹ Omdömet gäller både de svensktalande forskare som väljer bort modersmålet för

¹⁷ Prop. 2008/09: 153, s. 20, jfr JO 2010/11, s. 642.

¹⁸ SOU 2018:3, s. 156.

¹⁹ Karlsson, Higher education marketization, s. 74.

²⁰ Högskolelag 1992:1434.

²¹ Forslund och Henrekson, I samhällets tjänst, 2024:2, s. 138-39.

internationella publiceringar och de som saknar tillgång till svenska språket.

Gränsdragningarna kring engelskans och svenskans användning inom lärosätenas verksamhet är inte självklar. Det visar behovet av tydliggöranden kring enskilda situationer. I rapporten *Rättssäker examination* beskriver UKÄ villkoren i några konkreta fall. UKÄ skriver till exempel att "[b]etygsbeslut och andra beslut som ett lärosäte fattar under ett betygsärende alltid [måste] skrivas på svenska". Därtill kommer att en student alltid har rätt att i ett betygsärende kommunicera med lärosätet på svenska och att examinationsspråket enligt huvudregeln ska vara svenska om det inte följer av kursmålen, då studenten i så fall "måste lämna svaren på andra språk än svenska, med risk att de annars blir underkända på provet".²²

Också Justitieombudsmannen (JO) har vid tre tillfällen uttalat sig om språklagens tillämpning inom högre utbildning och forskning. Ett fall 2009 rörde en forskningsfinansiärs krav på engelskspråkiga ansökningar. I sitt beslut uttalade JO att svenska alltid ska användas inom kärnområdet för det allmännas verksamhet. Samtidigt konstaterade JO att den proposition som föregått språklagen tonat ned motsättningen mellan internationalisering och språklagen: "I propositionen hävdas att det inte finns någon motsättning mellan internationalisering och ett värnande av svenskan som huvudspråk. Enligt min mening är forskning och utbildning emellertid tydliga exempel på områden där en sådan motsättning finns", skrev JO.²³

Ett annat fall 2011 handlade om lärosätens krav på att ansökningar om anställning och befordran skrivs på engelska. I sitt beslut konstaterade JO att anställnings- och befodringsärenden innefattade myndighetsutövning mot enskild och att svenska måste användas vid handläggning och beslut.²⁴ JO konstaterade samtidigt att det inte fanns något hinder mot att engelska används t.ex. vid inhämtande av sakkunnigbedömning om sökandes skicklighet, om detta ansågs nödvändigt och att det, som hon skrev, var lätt att förstå att "den ökade internationalisering som skett av den svenska högskoleutbildningen" driver fram förväntningar på engelska även inom detta område. JO påminde om förarbetena till språklagen som övervägde "ändringar i bl.a. högskoleförordningen för att förtydliga möjligheten att använda andra språk än svenska inom forskning och högre utbildning" och såg det motiverat att sända "en kopia av mitt beslut till Regeringskansliet, utbildnings- och kulturdepartementet."²⁵

²² UKÄ, *Rättssäker examination*, s. 44. Se vidare s. 41-45.

²³ JO 2010/2011 s. 649.

²⁴ Högskoleverket, *Språklagen och lärosätenas verksamhet*, s. 6.

²⁵ JO 2011-08-31, dnr 1098-2010, s. 10.

Ett tredje fall, från 2026, handlade om statliga lärosätens rätt att kräva att studenter utför examinationsuppgifter på engelska²⁶. I sitt beslut konstaterar JO att examinationsuppgifter ligger till grund för beslut om betyg och innefattar myndighetsutövning mot studenten. Därmed är utrymmet att neka studenter att utföra examinationsuppgifter på svenska begränsat. JO konstaterar vidare att studenter kan nekas att använda svenska om det krävs för att kunna bedöma om studenterna uppnår de mål för kursen som anges i kursplanen. Det vill säga, användning av svenska får nekas om det av praktiska skäl är nödvändigt i det särskilda fallet, men lärosäten har samtidigt en långtgående skyldighet att tillhandahålla alternativa lösningar som gör det möjligt att använda svenska. Även i det här ärendet avslutar JO med att påminna om behovet av rättslig vägledning i frågan om språkanvändning inom högre utbildning och forskning och gör en framställan till regeringen om översyn av författningsregleringen på området.

I likhet med JO påpekade ett antal remissinstanser inför språklagens införande nödvändigheten av att beakta de särskilda förhållande som råder inom högre utbildning och forskning.²⁷ Några förtydliganden i högskoleförordningen när det gäller möjligheten att använda andra språk än svenska inom forskning och utbildning har emellertid inte gjorts. Det innebär att lärosätena inte har några undantag från språklagens krav.

Språkval och kvalitetsarbete

Flera lärosäten förordar parallellspråkighet

Språkpolicyer eller språkvalsdokument är verktyg för lärosäten att hantera de juridiska regelverken kring språk och internationalisering. Dåvarande Högskoleverket beskrev i sin rapport *En högskola i världen* (2008) förekomsten av språkpolicyer på universitet och högskolor och rekommenderade lärosäten att utveckla lokala språkpolitiker med anledning av den pågående internationaliseringen.²⁸ Liknande rekommendationer återkom i Internationaliseringsutredningens betänkande *En strategisk agenda för internationalisering*.²⁹

Språkrådet har vid flera tillfällen låtit undersöka språkanvändningen vid svenska lärosäten, däribland förekomsten och utformning av språkvalsdokument. År 2010 visade Linus Salö i en studie att ett mindre antal lärosäten – vid tillfället nio stycken – inrättat sådana dokument, och att de främst behandlade forsknings- och undervisningsspråk. Ett framträdande drag i lärosätenas språkpraktik var att engelska till största delen användes i utbildning på avancerad nivå. Salö konstaterade att det

²⁶ JO 2026-02-03, beslut dnr 1742-2025.

²⁷ Prop 2008/09: 153, s. 20; jfr SOU 2018: 3, s. 156.

²⁸ UKÄ, *En högskola i världen*, 2008, s 34-37.

²⁹ SOU 2018:3, s. 155.

tidvis brast i efterlevnaden av språkpolicydokumenten, till exempel med avseende på svenska sammanfattningar av engelskspråkiga doktorsavhandlingar. Trots att de ökat över tid vid de undersökta lärosätena noterade han att ”[i]nförandet av ett språkdokument som kräver sammanfattningar på svenska har inte påverkat den faktiska ökningen.”³⁰

År 2017 publicerade Språkrådet en uppföljande studie. Vid tidpunkten för undersökningen (2016) hade 21 av 47 lärosäten infört språkvalsdokument. Utöver detta meddelade fem ytterligare lärosäten att de arbetade med att ta fram riktlinjer för språkanvändning. Språkvalsdokumentet utgör enligt studiens författare Susanna Karlsson försök att etablera lokala hållningar och riktlinjer utifrån nationell lag och är samtidigt uttryck för lärosätena som ”språkpolitiska aktörer”.³¹

Trots olikheterna i utformning och utgångspunkt såg rapportförfattaren en rad tematiska överensstämmelser mellan dokumenten. En av dem var att ”administration” i jämförelse med den tidigare undersökning behandlades i högre utsträckning. Detta utgjorde ett viktigt tillägg eftersom ”[t]ill skillnad från undervisningen och forskningen är det mer otvetydigt att den administrativa verksamheten utgör offentlig förvaltning och lyder under förvaltningslagen och språklagen.”³²

I sammanfattningen beskriver Karlsson den målkonflikt som kan uppstå på lärosätet när internationalisering och språklag ska förenas:

”För att kunna delta fullt ut i arbetet vid svenska universitet och högskolor krävs inte bara att man kan delta i forskning och undervisning, utan också i administration och styrning. I valet av administrationens språk ger språklagens förarbeten inte samma handlingsutrymme som för undervisning och forskning. Administrationens språk är alltså svenska. Detta leder till att internationellt rekryterade medarbetare inte alltid kan delta fullt ut i ledningsarbetet, vilket kan påverka deras möjlighet att bidra till styrningen och utvecklingen av arbetsplatsen. Det kan i sin tur leda till att meriterings- och karriärvägar stängs.”³³

Det finns alltså en risk att internationell personal utestängs från lednings- och styrningsarbete och därmed ges sämre möjligheter till påverkan och inflytande, liksom meritering och karriär. Mot detta kan ställas en annan, närmast motsatt risk: att de fåtal som talar och förstår svenska i hög grad belastas med administrativa uppgifter och att dessa därmed fördelas ojämnt. Administration utgör, som flera rapporter visat, en stor del av

³⁰ Salö, Engelska eller svenska, 2010, s. 48.

³¹ Karlsson, Språkpolitik, 2017, s. 10.

³² Ibid, s. 37.

³³ Karlsson, Språkpolitik, s. 37.

lärosätenas verksamhet, och ses också tidvis som ett hinder för kärnverksamhetens undervisning och forskning och den vetenskapliga meriteringen.³⁴

Flera lärosätens språkvalsdokument framför parallellspråkighet som ett sätt att bedriva verksamhet inom ett flerspråkigt lärosäte. Parallellspråkighet innebär att flera språk används samtidigt och parallellt inom en organisation eller verksamhet utan att användningen sker på något av språkens bekostnad.³⁵ Enligt språkrådets granskning 2017 beskriver ungefär hälften av lärosätenas språkvalsdokument parallellspråkighet – eller med näraliggande termer flerspråkighet och språklig mångfald – som något eftersträvansvärt.³⁶

UKÄ:s genomgång av ett antal lärosätens språkpolicyer visar att parallellspråkighet framförallt framhålls av de större universiteten, även om några mindre lärosäten också gör detta, och knyts till värden som attraktivitet och samverkan utöver delaktighet i hela lärosätets verksamhet. Uppsala universitet beskriver till exempel parallellspråkighet som ett av de övergripande målen för sin språkpolicy, vid sidan av ”språklig medvetenhet”, flerspråkighet och klarspråk.³⁷ Stockholms universitets språkpolicy anger att lärosätet ”strävar [...] efter ökad parallellspråkighet gällande svenska och engelska för att vara en attraktiv plats för svenska såväl som utländska anställda och studenter”.³⁸ Lunds universitets språkpolicy beskriver att parallellspråkighet ska underlätta för studenter och anställda att ”fungera väl vid universitetet och i samhället oavsett om de behärskar svenska eller inte”, medan Karolinska institutet anger att parallellspråkighet är ”en förutsättning för att studenter och medarbetare ska kunna vara delaktiga i dialog och samverkan”.³⁹ Högskolan i Skövde anger att målet med parallellspråkighet innebär att internationalisering inom forskning och utbildning ”förenas med ett arbete att utveckla svensk terminologi och svenska textmönster inom respektive ämnesområde och verksamhetsområde”.⁴⁰

³⁴ Se t ex UKÄ, Utvärderingars inverkan på den administrativa bördan, s 16-18; jfr Ahlbäck Öberg och Boberg, Ökad kontroll och ökad byråkratisering.

³⁵ Se t ex Gregersen *et al*, More parallel, please, s 9.

³⁶ Karlsson, Språkpolitik, s. 25-26.

³⁷ Språkpolicy för Uppsala universitet, 2016.

³⁸ Stockholms universitets språkpolicy, 2021-03-25.

³⁹ Lunds universitets språkpolicy, 2014-06-19, Karolinska institutets språkpolicy, 2024-02-20.

⁴⁰ Högskolan i Skövdes språkpolicy, 2018-06-04.

Internationella studenters, doktoranders och anställdas delaktighet i lärosätenas kvalitetsarbete

Språkval uppmärksammas i UKÄ:s granskningar

UKÄ genomför fyra typer av granskningar: lärosätessgranskningar, som undersöker ett lärosätess kvalitetssäkringssystem, utbildningsutvärderingar, som undersöker kvaliteten på utbildningar, prövningar av examenstillstånd, som bedömer förutsättningarna för ett lärosäte att ge en viss utbildning samt tematiska utvärderingar, en granskning utan sanktion utifrån ett särskilt tema. Ingen av granskningstyperna inom systemet för kvalitetsgranskningar 2017-2022 innefattade bedömningsgrunder som särskilt rörde språkval. Sådana finns inte heller inom det nuvarande systemet. Frågor som rör språk inom utbildning, forskning och administration lyfts vanligtvis fram av bedömargrupperna under bedömningsgrunder som handlar om studentinflytande, karriärstöd, informationsspridning samt doktorandperspektiv och utbildningsmiljö.

Studenters, doktoranders och anställdas deltagande i administrativt och ledningsarbete utgör en central del av lärosätenas kvalitetsarbete, enligt högskolelagen och de europeiska standarder och riktlinjer (ESG) som ligger till grund för UKÄ:s bedömningsgrunder. Enligt 1 kap. 4 § och 4a § högskolelagen (1992:1434) är kvalitetsarbete en ”gemensam angelägenhet” för studenter och personal och studenter ska att ”ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen”. De europeiska standarderna och riktlinjerna lägger krav på lärosäten att utforma, granska och utvärdera sina utbildningar i dialog med alla studentgrupper.⁴¹

Kartläggningen av granskningsyttranden visar att språkvalens konsekvenser för arbetet med kvalitet och utveckling nämns relativt ofta. I mer än hälften av lärosätessgranskningarna under perioden (25 av 42) och knappt en tredjedel av utvärderingarna av forskarutbildningar (43 av 138) kommenterade bedömargrupperna språkanvändning och student-

⁴¹ T ex standarder 1.2, 1.6. och 1.9. Standarder och riktlinjer för kvalitetssäkring inom det europeiska området för högre utbildning, 2015, s. 12, 16. Standarder samt relevanta bedömningsgrunder för UKÄ:s granskningar finns i bilaga till rapporten.

och personalgruppers deltagande i kvalitetsarbetet. I de två undersökta tematiska utvärderingarna som genomfördes (om breddad rekrytering och samverkan) nämns språkfrågan inte överhuvudtaget.

Bedömargruppernas yttranden innehåller både kritiska synpunkter och positiva exempel och spänner från uppmaningar med skärpa till mjukare beskrivningar. Sammantaget kan de sorteras i fyra större och delvis överlappande teman.

1. Översättning och informations spridning

Flera bedömargrupper kommenterar i vilken omfattning lärosäten översätter information i dokument eller hemsidor och sprider dessa inom organisationen. I såväl lärosätesgranskningar som utbildningsutvärderingar har bedömare uppmärksammat brister med att dela information till icke-svensktalande grupper. Detta försämrar enligt bedömarna möjligheterna för dessa grupper inte bara att hålla sig informerade utan också att vara delaktiga i lärosätets hela verksamhet. En bedömargrupp skriver till exempel att lärosätet visat: ”medvetenhet om vikten av att erbjuda information på engelska för internationella studenter, lärare och forskare” men att det trots ambitionen ”finns miljöer där internationella representanter upplever stor problematik.”

En annan bedömargrupp anser att det finns ”kommunikationsproblem vad avser särskilt de utländska doktoranderna” på lärosätet och konstaterar att ”det finns mycket olika uppfattningar om kommunikationens tillräcklighet”. Mot bakgrund av problemet rekommenderas lärosätet att fortsätta utvecklingen ”mot att allt större delar av kommunikationen sker på engelska [...] särskilt med beaktande av lärosätets strävan att fungera som ett internationellt forskningsuniversitet.”

I en lärosätesgranskning uppmärksammar bedömargruppen att ”inte all viktig information finns på engelska, vilket även styrktes av lärarrepresentanter vid platsbesöken.” För att åtgärda bristen uppmanas lärosätet att ta fram ”tydliga rutiner för översättning av relevant information och styrdokument”, och se till att ”information på webbplatsen och lättillgänglig information för allmänheten ska finnas tillgänglig på engelska”.

En annan bedömargrupp konstaterar att det inte ”framgår [...] av underlagen hur lärosätet på en övergripande nivå ger [internationella studenter och doktorander] lika goda förutsättningar som övriga”. Enligt bedömarna visar platsbesöket till exempel ”brister i vilket material som finns tillgängligt på engelska för båda dessa studentgrupper”.

Inom forskarutbildningsutvärderingar kommenterar ett antal bedömargrupper användningen av den individuella studieplanen för att dokumentera förväntningar och följa upp studiegången när det gäller

internationella doktorander. I en utvärdering konstaterar till exempel bedömargruppen att ”utvärderingen [visar] att ISP ofta inte utnyttjas i full utsträckning eller ibland åsidosätts”. I motsats till detta berömmar ett par bedömargrupper lärosäten som översätter dokumentet. En grupp skriver att ”[p]ositivt är att den individuella studieplanen också finns på engelska, inklusive lärandemålen.” En annan noterar att ”[ä]mnesrådet [...] också sett till att instruktioner och studieplaner finns på engelska, vilket underlättar för icke-svensktalande doktorander. Bedömargruppen anser att detta är viktigt.”

2. Stöd i svenska och engelska

Ett flertal granskningsyttranden tar upp lärosätenas insatser för att stödja språkinlärning och stärka språkkunskaper hos studenter, doktorander och anställda. Majoriteten av kommentarerna behandlar möjligheten för dessa grupper att lära sig eller utveckla kunskaper i svenska, men synpunkter kring språkstöd i engelska förekommer också.

Yttrandetexterna är övervägande positiva och framhåller lärosätenas erbjudande i språkutveckling, på lärosätes- eller fakultetsnivå.

I granskningen av ett lärosäte framhåller bedömargruppen vad de anser vara ett gott exempel på kompetensutveckling och integration, nämligen att: ”[n]yanställda lärare som inte behärskar svenska språket kan även gå en kurs i svenska”. En annan bedömargrupp beskriver hur ”eventuella språkbarriärer förebyggs vid lärosäten, genom erbjudande av kurser i svenska” och ser positivt på ”det mentorsprogram för nyanställda doktorander som inrättats i syfte att integrera doktoranderna i forskarutbildningsmiljön.”

I en yttrandetext beskrivs som en styrka att ”[f]akulteten [...] nu försökt att se till att information sprids på engelska och också anordnat en kurs i svenska språket på plats och tid med hänsyn till doktoranderna.” I en annan framhålls som en styrka att ”lärosätet systematiskt erbjuder språkkurser till ickesvensktalande doktorander”.

Negativa omdömen från bedömarna gäller framförallt avsaknaden av språkstöd. Synpunkterna gäller framförallt insatser för icke-svensktalande, men även svenskars träning i engelska som arbets- och vetenskapsspråk kommenteras i några fall. En bedömargrupp skriver att det är ”noterbart att doktorander med utländsk bakgrund inte erbjuds kurser i svenska språket. Det skulle sannolikt underlätta anställningar på den svenska arbetsmarknaden ytterligare.” En annan bedömargrupp anser att svenska doktorander på det aktuella lärosätet gynnas av ett ”dagligt umgänge med utländska doktorander med engelska som gemensamt språk” men kritiserar samtidigt bristen på systematiskt stöd i engelska till den svensktalande gruppen. ”Det omnämns inte i självvärderingen”, skriver man, ”hur doktoranderna tränas i att behärska engelska som vetenskapligt språk. Detta vore särskilt viktigt med tanke

på att få doktorander i aktuell inriktning kommer från utlandet och att engelska kanske inte är vardagsspråket i laboratoriet.”

3. Möjligheter till undervisning

Möjligheten att få undervisa, och erfarenheten av att ha undervisat, är en viktig del av doktorandutbildningen. I några utvärderingar av forskarutbildningar berör bedömarna skillnader i undervisningsmöjligheter mellan svenskspråkiga och icke-svenskspråkiga doktorander. Skillnaderna skapar enligt bedömarna problem kring likvärdigheten och arbetslivsanknytningen i utbildningen. En bedömargrupp kritiserar till exempel ett lärosäte där tillgång till ”det svenska språket avgör i vilken utsträckning [doktoranderna] kan undervisa”. Mot bakgrund av detta, sammanfattar bedömarna, blir det ett ”viktigt utvecklingsområde” för lärosätet att stärka förutsättningarna för ”de doktorander som inte vill eller kan undervisa [att] utvecklas i att stödja andras lärande”. En annan bedömargrupp rekommenderar det granskade lärosätet att ”se över” sin utbildning med avseende på skillnaden i undervisningsmöjligheter eftersom det ”framgår [...] att engelsktalande doktorander och doktorander som finansieras genom stipendier inte har samma möjligheter att undervisa som övriga.”

I ett tredje yttrande beskriver bedömargruppen lärosätets nuvarande situation på följande sätt: ”doktorander [erbjuds] att undervisa på svenska, vilket medför att de doktorander som inte behärskar det svenska språket inte får samma möjlighet att undervisa”. Bedömarna uppmanar lärosätet att förbättra möjligheterna att delta i undervisning, för att stärka arbetslivsanknytningen doktoranderna.

Också konstruktiva sätt att hantera skillnader i språkkunskaper kommenteras i granskningarna. Bedömarna i en forskarutbildningsutvärdering berömmar till exempel ämnets tilldelning av undervisning utifrån doktorandernas språkliga resurser. ”Samtliga doktorander undervisar” skriver bedömarna, ”doktorander som inte kan svenska deltar som undervisningsassistenter på master- och forskarutbildning. De svenskspråkiga doktoranderna undervisar på grund-, avancerad- och forskarnivå.”

4. Representation i administration och kvalitetsarbete

Inkludering av internationella studenter, doktorander och personal i administrativ verksamhet och kvalitetsarbete är det område som genererat de mest utförliga kommentarerna. Flera bedömargrupper riktar kritik mot lärosäten vars kvalitetsarbete i stort bedrivs på svenska eftersom de menar att det försvårar representation av internationella studenter, doktorander och anställda. Särskilt gäller kritiken användandet av svenska som enda mötesspråk. Flera av yttrandena visar att

bedömarna är medvetna och språklagens krav. Hänvisningar till parallellspråkighet görs inte uttryckligen, men anförs indirekt.

En bedömargrupp i en lärosätesgranskning menar till exempel att ”vissa doktorandgrupper som industridoktorander, internationella doktorander och doktorander på andra lärosäten kan ha svårt att engagera sig, eftersom det saknas konkreta riktlinjer och rutiner för hur inflytandet för dessa doktorandgrupper ska organiseras.” En annan bedömargrupp anser att ”internationella studenters möjligheter att utöva studentinflytande, t.ex. i beredande och beslutande organ utgör en särskild utmaning för lärosätet”, medan en tredje har uppfattningen att ”[e]tt hinder för doktoranderna att utöva sitt inflytande är att arbetsspråket är svenska [...]. Eftersom många doktorander inte är svensktalande, minskar detta deras möjligheter till att delta i frågor som påverkar deras studiesituation.”

Flera av yttrandetexterna innehåller positiva omdömen och exempel. Även dessa gäller mötesspråk i flera fall. Lärosäten som i hög grad använder sig av engelska i administrativa uppgifter uppmuntras av några av bedömarna, som inte verkar se någon risk att svenskan trängs undan. Tvärtom ses en sådan språkanvändning av bedömarna som en styrka eftersom den ökar möjligheterna att engagera icke-svensktalande i administrativa roller och kvalitetssäkring. En bedömargrupp ger följande kommentar: ”både nationellt och internationellt rekryterade forskarstuderande får adekvat stöd i sin utbildning och [...] alla större möten hålls på engelska för att även inkludera de som inte behärskar svenska språket.” En annan bedömargrupp berömmar det granskade lärosätet som tack vare sitt ”omfattande användande av engelska” ger ”internationella studenter [...] goda förutsättningar att delta i kvalitetssäkringsarbetet och engagera sig studentrepresentativt”. Den positiva synen på engelska som mötesspråk kommer till uttryck också i kommentarer som: ”handledarkollegiets möten och månadsvisa institutionsmöten [hålls] på engelska eftersom många doktorander inte har svenska som modersmål, vilket bedömargruppen ser positivt på” och “[b]åde kvalitetsrådets och programrådets möten [hålls] på engelska, vilket bedömargruppen ser som ett gott exempel då det ger en möjlighet för samtliga doktorander att delta i utvecklingsarbetet”.

Ett antal yttranden hänvisar uttryckligen till språklagen. Ett av dem uppmanar lärosätet att införa engelskspråkiga förmöten för att underlätta inkluderingen av internationella studenter. Systematiska förmöten ”med studentrepresentanter och aktuellt organs ordförande” skulle, enligt bedömargruppen, komma till rätta med lärosätets ”stora brister” när det gäller icke-svensktalande doktoranders delaktighet i kvalitetsarbetet. En annan bedömargrupp menar att språklagens krav på svenska som myndighetsspråk inte ”bör hindra lärosätet från att använda andra mötesspråk eller tillämpa andra innovativa lösningar” för att öka internationella gruppers delaktighet i kvalitetsarbetet.

I utvärderingarna av forskarutbildningar är en återkommande synpunkt att ”arbetspråket” utgör antingen ett hinder eller ett stöd för internationella doktoranders delaktighet och påverkan. Vad bedömaregrupperna menar med ”arbetspråk” är i sammanhanget inte givet. Det framgår till exempel inte om ordet omfattar aktiviteter inom såväl utbildning och forskning som administration. En bedömaregrupp ser positivt på användandet av engelska som arbetspråk eftersom ”[d]en nuvarande doktorandgruppen har en internationell mångfald, de flesta doktorander har rekryterats från utlandet.” En annan grupp konstaterar att ”[d]oktorandgruppen är internationell. Engelska, som är handledarens modersmål, är även doktorandernas arbetspråk.”

Diskussion

Kartläggningen av yttranden visar att språkval, språkhantering och internationella studenters, doktoranders och anställdas delaktighet i kvalitetsarbetet är ett relativt vanligt förekommande ämne för synpunkter hos bedömaregrupperna vid UKÄ:s granskningar under perioden och att det är en aktuell fråga vid lärosätena. Omdömena berör flera aspekter av verksamheten vid lärosäten och träffar ett antal yrkeskategorier. Främst kretsar kommentarerna dock kring studenter och doktorander. Yttrandena innehåller såväl kritik som förslag och rekommendationer, men leder i det undersökta materialet inte till några krav på uppföljning.

Några samstämmiga mönster för lärosätessgranskningar och utvärderingar av forskarutbildningar är svåra att utläsa ur det ganska omfattande materialet. Tydliga skillnader mellan stora och små lärosäten går till exempel inte att hitta och båda lärosätetypen berörs av bedömaregruppernas kommentarer. I utbildningsutvärderingarna är det framför allt de större och bredare lärosätena som blir föremål för synpunkter, och då främst kring deras utbildningar inom naturvetenskap och teknik, som också är de som har flest utländska studenter och doktorander. Större förändringar över tid, exempelvis om problem kring språkval och delaktighet blivit mer eller mindre förekommande, går heller inte att se.

Bristen på entydiga resultat beror sannolikt till del på att språkhantering och språkval inte utgjorde en egen bedömningsgrund eller en tydligt framskriven del av en bedömningsgrund i någon av UKÄ:s granskningar. Synpunkter och reflektioner behandlas därför under bedömningsgrunder som studentinflytande, karriärstöd och informationsspridning liksom doktorandperspektiv och utbildningsmiljö. Skillnaderna i uppmärksamhet från bedömaregrupper kan därtill bero på studentinlagans beskrivningar såväl som enskilda bedömares särskilda intresseområden eller internationella studenters och doktoranders deltagande vid lärosätessintervjuer.

Trots detta går det att konstatera att flera bedömaregrupper ser positivt på användandet av engelska där det förekommer, och i flera fall

rekommenderar ett utökat användande av engelska, inom hela lärosätets verksamhet, i syfte att inkludera internationella studenter, doktorander och, rimligen, personal, i administration och kvalitetsarbete. Om rekommendationerna också innebär en uppmaning att tydligare införa eller arbeta för parallellspråkighet är svårt att avgöra. Termen, som finns i flera lärosätens språkvalsdokument, förekommer inte i någon av de kartlagda yttrandetexterna men tycks förordas indirekt. Samtidigt visar bedömargruppernas hänvisningar till språklagen att det hos flera bedömargrupper finns medvetenhet om att språklagen reglerar lärosätens språkanvändning.

UKÄ anser att det kan diskuteras om vissa av bedömargruppernas synpunkter är förenliga med språklagen. Det gäller framför allt frågan om användning av engelska som mötesspråk i den administrativa verksamheten. Vissa typer av möten kan falla inom kärnområdet för språklagen, där svenska kan vara obligatoriskt även muntligen. Hittills har UKÄ inte haft anledning att ta ställning till frågan i sin tillsynsverksamhet.

Språkpolitik – en internationell utblick

Europeiska unionen (EU) har sedan 2002 som politiskt mål att medborgare i unionen ska kunna kommunicera på två språk utöver sitt förstaspråk.⁴² Som ett stöd för att uppnå målet har EU bland annat indikatorer för att mäta och jämföra språkkunskaper och färdigheter.⁴³ Även på nordisk nivå har en gemensam språkpolitik utvecklats. Det nordiska ministerrådet antog 2006 en deklaration om en nordisk språkpolitik med målet att alla nordbor ska kunna läsa och skriva på det samhällsbärande språket i sitt område samt kommunicera med varandra.⁴⁴ Deklarationen reviderades 2024.⁴⁵ Den reviderade versionen betonar ländernas mindre språk och framhåller möjligheten att bevara och utveckla sitt modersmål, urfolksspråk, teckenspråk och nationella minoritetsspråk.

För att ge kontur åt de svenska förhållandena beskrivs i det här avsnittet översiktligt den språkpolitiska styrningen i några nordiska länder och Frankrike samt hur ett par lärosäten i dessa länder, med olika inriktning och profil, agerar mot bakgrund av regelverken och på vilket sätt det kommer till uttryck i deras kvalitetssäkringsarbete.

Norge

Norge införde 2021 en språklag, *språklova* med syftet att ge det norska språket ett starkare skydd. I likhet med Sverige har myndigheter, däribland universitet och högskolor, ett särskilt ansvar för att använda och utveckla norskan.⁴⁶ Till skillnad från Sverige regleras språket även i den norska högskolelagen, *universitets- og høyskoleloven*, (§ 2-3 norskt och samiskt akademiskt språk).⁴⁷ Av den framgår att universitet och högskolor ska använda, utveckla och stärka det norska akademiska språket, vilket omfattar bokmål och nynorska. De institutioner som har ansvar för samisk forskning ska använda, utveckla och stärka det samiska fackspråket. Undervisningsspråket ska vara norska eller samiska. Lagen ger lärosätena rätt att göra undantag om det föreligger sakliga skäl för detta.⁴⁸ Vidare anges att departementet kan utfärda föreskrifter om lärosätenas ansvar enligt denna bestämmelse. Enligt §

⁴² Europeiska gemenskapernas kommission, 2002/72, s. 18.

⁴³ Europeiska gemenskapernas kommission, 2005/356, s. 5-7. Indikatorerna finns på EU:s hemsida Europass, Gemensam europeisk referensram för språk.

⁴⁴ Deklaration om nordisk språkpolitik, 2007.

⁴⁵ Nordiska ministerrådet, Deklaration om nordisk språkpolitik, 2024.

⁴⁶ Lov om språk (språklova), LOV-2021-05-21-42.

⁴⁷ Lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven), LOV-2024-03-08-9.

⁴⁸ ”Faglig begrunnet” har vi översatt till sakliga skäl.

11-5, *skriftspråk och examen*, kan studenter välja att få skriftliga examensuppgifter på antingen bokmål eller nynorska. Vidare står att departementet kan utfärda föreskrifter om skriftspråk vid examen, inklusive undantag från denna paragraf.

Åren efter införandet av språklagen har frågan om lärosätenas språkanvändning stått på agendan både inom politiken och i det offentliga samtalet. En fortsatt oro över engelskans dominans vid universitet och högskolor har lett till att regeringen 2023 lade fram en handlingsplan i syfte att stärka utvecklingen av det norska vetenskapliga språket.⁴⁹ I handlingsplanen konstateras att engelskan breder ut sig inte bara inom undervisning och forskning, utan även inom administration och förvaltning – trots högskolelagens bestämmelse om att norska ska utgöra huvudspråk vid landets lärosäten. I handlingsplanen ges förslag på regleringar som ytterligare ska stärka norskans ställning vid lärosätena, bland annat genom införande av krav på norskakunskaper motsvarande nivå B2⁵⁰.

Fackföreningar och akademisk personal har bland annat framfört att de nya språkraven ställer villkor som är svåra att uppfylla och att handlingsplanen misslyckas med att ta itu med de strukturella förhållanden som premierar andra vetenskapliga språk än norska.⁵¹

I propositionen *Sikker kunnskap i en usikker verden* som kom mars 2025 ställs frågan om obligatoriska språkrav kan motverka den internationalisering som landet anses behöva.⁵² Norge har en jämförelsevis låg andel internationella studenter och doktorander. Många av de internationellt rekryterade doktoranderna och anställda väljer dessutom att återvända till sina hemländer efter att doktorandtiden eller anställningen avslutats. Enligt propositionen riskerar obligatoriska språkrav och krav på språkinläring att ytterligare försvåra internationaliseringen.⁵³

Trots farhågorna har kraven i föreskrifterna till universitets- och högskolelagen skärpts, och från och med juli 2025 krävs norska språkkunskaper motsvarande nivå B2 vid anställning av akademisk personal. Vidare fastställs i § 3-18 och § 3-19 att lärosätet ska erbjuda postdoktorer och doktorander undervisning i norska till dem som vid anställningstillfället inte har kunskaper i norska, svenska eller danska på minst A2-nivå.⁵⁴

⁴⁹ Kunnskapsdepartementet, 2023, s. 12-14.

⁵⁰ Kunnskapsdepartementet, 2023, s. 11-13.

⁵¹ Universitetsläraren, 2024-04-27

⁵² Kunnskapsdepartementet, 2024-2025, s. 86-88.

⁵³ A.a.

⁵⁴ Forskrift til universitets- og høyskoleloven, kapittel 3. undervisnings- og forskningsstillinger, rekrutteringsstillinger og innstegsstillinger.

Universitetet i Oslo

Ett universitet med ambition att klara balansgången mellan den nationella språkpolitiken och den tilltagande internationaliseringen är Universitetet i Oslo (UiO). Lärosätet har nyligen arbetat om sin språkpolicy i linje med lagändringarna.⁵⁵ Språkpolicyen, som antogs 2025, anger bland annat att den har till syfte att bidra till att bevara norskan som akademiskt språk och att universitetets primära språk är norska, men att individer har rätt att använda svenska eller danska. Engelskan är det primära icke-skandinaviska språket vid lärosätet och lärosätet ska möjliggöra parallellspråkighet mellan norska och engelska. I språkpolicyen står det vidare att språkpolicyen ska utövas på ett sätt som bidrar till att stärka lär- och arbetsmiljön för alla. Detta innebär att integrera studenter och anställda, och främja inkludering, mångfald och deltagande.

Norges teknisk-naturvetenskapliga universitet

Även Norges teknisk-naturvetenskapliga universitet (NTNU) anger parallellspråkighet som en viktig strategi i sin språkpolicy. ”NTNU skal praktisere parallellspråklighet, det vil i praksis si ‘norsk når du kan, engelsk når du må’”, skriver man.⁵⁶ I språkpolicyen framhålls att norska är det huvudsakliga administrativa språket vid universitetet men att den administrativa personalen ska kunna både norska och engelska.

Lärosätet är tydligt när det gäller språkkraven för internationellt rekryterad personal och skriver ut de lagstadgade förväntade färdigheterna. Samtidigt är NTNU tydliga med att universitetet ska erbjuda möjlighet för att stärka personalens kunskaper i engelska.

Språk i kvalitetssäkringsarbetet

Projektgruppen har gjort ett antal stickprov i granskningar utförda av den norska kvalitetssäkringsorganisationen NOKUT. De visar att språkfrågor inte tillmätas någon större betydelse inom ramen för de norska bedömningsprocesserna. I de granskade yttrandena problematiseras inte språkrelaterade aspekter. Inte heller frågor rörande internationella gruppers inflytande i kvalitetssäkringsarbetet framstår som ett identifierat problemområde vid norska lärosätesgranskningar, i kontrast till vad som ofta är fallet i svenska sammanhang.⁵⁷

Finland

Finlands nuvarande språklag stiftades 2004. Lagen slår fast att finska och svenska är landets nationalspråk, reglerar användning av språk på

⁵⁵ Universitetet i Oslos språkpolicy.

⁵⁶ Språkpolitiske retningslinjer for NTNU, § 7, s. 2.

⁵⁷ Denna bild bekräftades även av medarbetare på NOKUT efter korrespondens i frågan.

nationell och kommunal nivå, anger att alla lagar och förordningar ska finnas på både finska och svenska samt medger den enskildes rätt att använda sitt modersmål i kontakt med det offentliga (423:2003). Däremot styr inte lagen språkanvändningen i den högre utbildningen, vilket istället universitetslagen gör.

Universitetslagens 11 § slår fast de undervisningsspråk – finska respektive svenska – som gäller för landets olika lärosäten. Den anger också att ett universitet kan besluta om andra undervisnings- och examensspråk.⁵⁸ Lagens 35 § anger att universitetens förvaltningspråk är finska, förutom vid Åbo Akademi, Svenska handelshögskolan samt Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet där förvaltningspråket är svenska. Lagen slår också fast att bestämmelser om den kunskap i finska och svenska som krävs av undervisnings- och forskningspersonalen och den övriga personalen utfärdas genom förordning av statsrådet. I 35 § medges också medborgarnas rätt att i egen sak använda finska eller svenska och att få expeditioner på det språk han eller hon använt.⁵⁹

Lärosätenas möjlighet att bestämma om andra undervisnings- och examensspråk har i hög grad utnyttjats och utbildningar genomförs allt oftare på engelska i Finland. Enligt den statliga myndigheten Opetuskallitus/Utbildningsstyrelsen, bedrivs cirka 600 kandidat- och mastersutbildningar på engelska i Finland.⁶⁰

Enligt en ny studie håller de två nationalspråken finska och svenska på att ersättas av engelskan som forsknings- och undervisningsspråk vid finska lärosäten. År 2023 skrevs, enligt studien, 90 procent av doktorsavhandlingarna och 40 procent av masteruppsatserna på engelska.⁶¹

Språkanvändningen vid finska universitet har vid ett tillfälle prövats juridiskt mot universitetslagen. Studenter vid Aaltouniversitet, det mest engelskspråkiga lärosätet i Finland med uteslutande engelskspråkiga mastersprogram, anmälde 2023 till Justitiekanslern (JK) att engelskan i praktiken trängt undan finskan som studiespråk. Biträdande justitiekanslern uppmanade universitetet att följa universitetslagen. I sitt beslut skrev JK att ”Engelska får inte användas i så stor utsträckning i universitetsundervisningen att finska språkets ställning som undervisnings- och examensspråk marginaliseras”.⁶²

⁵⁸ Finlands författningssamling, Universitetslagen.

⁵⁹ Finlands författningssamling, Universitetslagen.

⁶⁰ What degree programmes are available in English? The Finnish National Agency for Education (EDUFI), 2025-10-01.

⁶¹ Institutet för de inhemska språken, 2023.

⁶² Justitiekanslersämbetet, 2024-12-04.

Helsingfors universitet

Lärosätets språkpolicy finns på finska, svenska och engelska och lyfter fram värdet av två- eller flerspråkighet och internationalisering.⁶³ Vidare står att Helsingfors universitet har ett särskilt ansvar för den nationella kulturen och nationalspråkens (finskans och svenskans) ställning som vetenskapsspråk. Språkpolycyn lyfter fram ansvaret för internationalisering genom att betona att universitetets verksamhetsmiljö är internationell och universitetet ska vara attraktivt för utländska studenter, lärare och forskare.

Språkpolycyn föreskriver ett situationsbundet och pragmatiskt förhållningssätt när det gäller lärosätets interna arbete och förlägger ansvaret till berörda enheter. Vid enheterna, liksom för olika arbetssituationer, ska man komma överens både generellt och för varje tillfälle om att finska, svenska eller engelska kan användas parallellt när detta är möjligt. Universitetets språkprinciper och hur enheten tillämpar principerna i olika evenemang och situationer diskuteras inom enheterna.

För språkanvändningen i officiella sammanhang och vid beslutsfattande möten utarbetar centralförvaltningen anvisningar. Den publicerar även exempel på god praxis på hur man kan få kommunikation på flera språk samtidigt att fungera vid enheterna.

Yrkeshögskolan Arcada

Den svenskspråkiga yrkeshögskolan Arcada⁶⁴ – ett lärosäte med inriktning på tillämpad vetenskap – har antagit en språkpolicy som reglerar språkanvändningen inom verksamheten. Policyn syftar till att främja användningen och inläringen av svenska bland både studerande och personal. Samtidigt fastställs att samtliga individer inom högskolans verksamhet ska ha likvärdiga möjligheter till delaktighet, oberoende av språklig bakgrund.

Språkpolycyn präglas av en flexibel och pragmatisk hållning till språkanvändning, där språkvalet anpassas efter kontext och behov. Det konstateras att språket är situationsbundet, vilket innebär att det i varje enskilt fall görs en bedömning av vilket språk som är mest ändamålsenligt att använda.

Svenskan utgör högskolans huvudspråk och är förvaltningsspråk i enlighet med lagstadgade krav. Engelskan fungerar i praktiken som ett kompletterande arbetspråk, eftersom det ofta utgör det gemensamma kommunikationsspråket för studerande och personal med olika

⁶³ Helsingfors universitets språkprinciper, 2014-09-25.

⁶⁴ Yrkeshögskolan Arcada är ett universitet "of applied science", se arcada.fi/sv.

språkbakgrunder. Finska används i de fall där det bedöms vara ändamålsenligt och relevant för verksamheten.⁶⁵

Språk i kvalitetssäkringsarbetet

Projektgruppen har gjort ett antal stickprov i granskningar utförda av den finska kvalitetssäkringsorganisationen Karvi/Nationella centret för utbildningsutvärdering.⁶⁶ I ett yttrande skriver bedömaregruppen att mer kan göras för att integrera internationella studenter och säkerställa lika möjligheter för alla studenter. Bedömarna uppgav att intervjuerna visat att det är svårt att involvera de internationella studenterna i beslutsfattandet eftersom de ofta saknar kontakt med finska studenter. Bedömaregruppen rekommenderade att lärosätets kompetensutveckling för personalen bör utvidgas till att omfatta även internationella studenter och erbjudas på engelska.

Enligt Karvi/Nationella centret för utbildningsutvärdering är språkanvändningens konsekvenser för internationella studenter, doktoranders och anställdas delaktighet ett problem som uppmärksammas i granskningar, men inget lärosäte har fått bedömningen ifrågasatt kvalitet och sedan följts upp med avseende på språkfrågor eller delaktighet, vilket förklaras av hur bedömningskriterierna är utformade. Enligt myndigheten undervisar finsk personal i högre utsträckning på kandidatnivå och internationellt rekryterad personal eller anställda med utländsk bakgrund oftare på mastersnivå. Finsktalande personal tar också på sig en större del av den administrativa bördan, vilket skapar andra ojämlikheter.⁶⁷

Danmark

Danmark har inte en övergripande språklag som definierar danska språkets status eller reglerar språkbruket i samhället.⁶⁸ Danmarks universitetslag innehåller heller ingen paragraf som bestämmer vilket språk som måste användas i undervisning eller forskning. Däremot förutsätter universitetslagen att utbildningarna håller internationell standard.⁶⁹

Även om användningen av språk i den högre utbildningen inte regleras i lag i Danmark finns statliga satsningar som syftar till att utveckla det

⁶⁵ Arcadas språkpolicy, 2022-08-29.

⁶⁶ Karvi/Nationella centret för utbildningsutvärdering, 2025-06-10.

⁶⁷ Mejlväxling med Karvi/Nationella centret för utbildningsutvärdering, 2025-04-23.

⁶⁸ Våren 2025 lämnade Det konservativa Folkpartiet in ett förslag till riksdagsbeslut om att införa en språklag. Förslaget syftar till att främja användningen av danska i offentlig förvaltning, utbildning och media, samt att minska användningen av engelska låneord.

⁶⁹ I kapitel 1, § 2 står det att: Universitetet har i uppdrag att bedriva forskning och tillhandahålla forskningsbaserad utbildning på högsta internationella nivå inom sina ämnesområden. Universitetet ska säkerställa ett jämlikt samspel mellan forskning och utbildning, genomföra löpande strategiska urval, prioriteringar och utveckling av sina forsknings- och utbildningsämnen samt sprida kunskap om vetenskapliga metoder och resultat.

danska språket och att kompetensutveckla studenter och forskare i så väl danska som engelska.⁷⁰

Köpenhamns universitet

Köpenhamns universitet beskriver i sin språkpolicy att universitetet är ett internationellt orienterat lärosäte med förankring i den danska kulturen.⁷¹ I policyn framhålls behovet av en språkstrategi som främjar en parallellspråkig arbets- och studiemiljö, där språkbarriärer minimeras för både medarbetare, studenter och övriga som bidrar till universitetets kärnverksamhet. Policyn ska underlätta integrationen på arbetsplatsen samt förbättra karriärmöjligheterna inom det danska samhället.

De principer som ska vara vägledande är att medarbetare bland annat förväntas behärska engelska på en adekvat nivå, samt att universitetet har ett ansvar att erbjuda kurser i engelska vid behov. Vidare förväntas internationella forskare och undervisande personal tillägna sig danska språkkunskaper inom tre till sex år, så att de kan undervisa, examinera och handleda på danska. Policyn ålägger ansvariga chefer att tydligt kommunicera denna förväntan i samband med rekrytering och under de första anställningsåren, samt att säkerställa att stöd – inklusive betalda kurser i danska – erbjuds inom ramen för arbetstiden. Principerna gäller både tillsvidareanställd och tidsbegränsat anställd personal, liksom doktorander.

År 2008 antog lärosätet en parallellspråkighetspolicy, där engelska och danska fick lika stor vikt som forsknings- och undervisningsspråk.⁷² För att kunna möta de utmaningar detta medför, etablerade Köpenhamns universitet ett centrum för internationalisering och parallellspråkighet. Centrumet fungerar både som forsknings- och kurscentrum och ska säkerställa att alla studenter och anställda får möjlighet till språklig kompetensutveckling i engelska och danska.⁷³

Aarhus universitet

Aarhus universitet skriver i sin språkpolicy att de har som ambition att vara ett internationellt orienterat universitet.⁷⁴ Detta betyder ett ökat antal internationella studenter och forskare. Målet är ett inkluderande universitet där alla kan fungera oavsett språk.

⁷⁰ I syfte att stärka det danska språket inrättades 1955 en dansk språknämnd, Dansk Sprognævn. Den danska språknämnden har i uppdrag att följa språkets utveckling genom att bedriva forskning om äldre och nya språkliga fenomen som grammatik, ordförråd och språkteknologi. Språknämnden ligger under Kulturministeriet.

⁷¹ Köpenhamns universitet, 2021-01-26.

⁷² Beslutet fattades av lärosätets styrelse för att stödja lärosätets strategi för parallell språkvetenskap, det vill säga att säkerställa en balans mellan användningen av engelska och danska för undervisning, forskning och kommunikation (mejlsvar från lärosätet).

⁷³ Köpenhamns universitet ett centrum för internationalisering och parallellspråkighet, 2025-06-10.

⁷⁴ Aarhus universitet språkpolicy, 2025-06-10.

Grundprinciperna är att danska är huvudspråk, och engelska är andraspråk vid Aarhus universitet. Aarhus universitet styrs och administreras främst på danska, men kommunikation som rör anställdas och studenters rättigheter och skyldigheter ska finnas både på danska och engelska. Icke-dansktalande studenter och personal ska kunna kommunicera med administrationen på engelska.

Språk i kvalitetssäkringsarbetet

Projektgruppens stickprov av yttranden från Danmarks Akkrediteringsinstitution⁷⁵ visar att språkfrågor inte verkar tillmätas någon nämnvärd betydelse inom ramen för de danska bedömningsprocesserna.⁷⁶ De granskade yttrandena problematiserar inte språkrelaterade aspekter, inte heller identifierar de frågor rörande internationella gruppers inflytande i kvalitetssäkringsarbetet som ett problemområde vid danska lärosätessgranskningar.

Frankrike

Den franska språklagen, *loi Toubon*, syftar till att skydda det franska språket och dess utveckling och stiftades 1994.⁷⁷ Enligt lagen ska franska användas i utbildning, arbete, inom handel och offentliga tjänster (artikel 1). Undervisning, examinationer, uppsatser och avhandlingar vid såväl statliga som privata lärosäten ska använda sig av franska, utom när det motiveras av behovet att undervisa i regionala eller främmande språk och kulturer, eller när lärarna är utländska docenter eller gästprofessorer (artikel 11).

Utbildningslagen fastslår att kunskaper i det franska språket, liksom i två andra språk, utgör ett av utbildningens grundläggande mål.⁷⁸ Undantag kan göras för gästlärare, utländska skolor eller skolor som vänder sig till utländska elever eller för utbildning av internationell karaktär. Utländska studenter som läser utbildningsprogram på engelska ska samtidigt läsa kurser i franska, om de inte redan behärskar en viss nivå av franska språket.

2013 infördes en ny lag i Frankrike som tillät undervisning på engelska inom högre utbildning under vissa villkor.⁷⁹ Syftet med den nya lagen var att göra den högre utbildningen i Frankrike mer attraktiv för utländska studenter.⁸⁰

⁷⁵ Den 1 juli 2025 lades Danmarks Akkrediteringsinstitution ner.

⁷⁶ Danmarks Akkrediteringsinstitution.

⁷⁷ Code de l'éducation, Légifrance, 2025-06-19.

⁷⁸ Artikel L121-3.

⁷⁹ Den kallas "la loi fioraso" efter dåvarande utbildningsministern, men är en ny artikel i utbildningslagen.

⁸⁰ Centre Inffo, 2023.

I syfte att öka Frankrikes attraktivitet som studiedestination för utländska studenter inrättades en särskild certifiering, benämnd *Bienvenue en France* (Välkommen till Frankrike) år 2018. Certifieringen administreras av det offentliga organet Campus France och utgör en officiell kvalitetsstämpel för franska lärosäten som uppfyller ett antal definierade kriterier med avseende på mottagande och stöd till internationella studenter.

Syftet med certifieringen är att säkerställa att lärosätena erbjuder en studiemiljö som främjar både integration och goda studieresultat för målgruppen. Certifieringen är nära kopplad till språkhantering och språkval, vilket bland annat innebär att en betydande del av de certifierade lärosätenas webbplatser ska finnas tillgängliga i en engelsk version. Detta gäller särskilt information som rör studentliv och utbildningsprogram.

Därutöver ska det finnas språkkurser i franska riktade till internationella studenter samt tillgång till särskild personalresurs som internationella studenter kan vända sig till för att erhålla stöd inom rimlig tid.⁸¹

Universitet i Poitiers

I lärosätets språkpolicy beskrivs vikten av språkundervisning vid lärosätet. Både studenter och personal uppmuntras att ta språkkurser. Lärosätet uppmuntrar flerspråkighet och erbjuder kurser och möjligheter till mobilitet. Lärosätet har infört ett faddersystem som gör att alla internationella studenter erbjuds en fransk fadder som bistår med dagligt stöd.⁸²

Sorbonne

Lärosätet har en språkpolicy publicerad på sin officiella webbplats. Policyn anger att huvuddelen av utbildningsutbudet genomförs på franska, och att det därför är av vikt att studenter i förväg säkerställer att de uppfyller de fastställda språkraven. Lärosätet rekommenderar starkt att studenter förbättrar sina kunskaper i franska innan de påbörjar sina studier.

Vidare erbjuder universitetet kurser i franska, vilka är tillgängliga för såväl internationella studenter som för utländsk personal. För studenter på kandidat- och mastersnivå tillhandahålls dessa kurser kostnadsfritt.⁸³

⁸¹ Campus France.

⁸² Universitetet i Poitiers.

⁸³ Sorbonne universitet 2020-06-29.

Språk i kvalitetssäkringsarbetet

I de ovan nämnda språkpolicydokumenten vid franska lärosäten förekommer inga specifika riktlinjer avseende språkbruk vid interna möten eller inom ramen för kvalitetssäkringsarbete. Via korrespondens med den franska kvalitetssäkringsmyndigheten Hcéres framfördes att förekomsten av språkhinder inte inverkar på kvalitetssäkringsarbetet eftersom personer involverade i arbetet behärskar franskan som används i kvalitetssäkringsarbetet. Vidare framhåller Hcéres att mottagandet av internationella studenter utgör väsentliga bedömningskriterier inom ramen för deras utvärderingsstandarder. Trots detta verkar inte lärosätenas internationaliseringsarbete i någon större utsträckning påverka utfallet i utvärderingar. Det kan enligt Hcéres konstateras att lärosätenas internationaliseringsarbete generellt hanteras mer framgångsrikt på avancerad nivå än på grundnivå.⁸⁴ Projektgruppen genomförde inga stickprov av yttranden i Hcéres granskningar.

⁸⁴ Mejlväxling Haut Conseil de l'évaluation de la recherche et de l'enseignement supérieur (Hcéres) 2025-09-02.

Avslutande reflektioner

Kvalitetsarbete vid lärosäten ska inkludera och engagera både studenter och personal enligt högskolelagen, de europeiska standarderna och riktlinjerna för kvalitetssäkring av högre utbildning (ESG) och de bedömningsgrunder UKÄ använder sig av sina olika granskningar. Delaktigheten omfattar också de internationella studenter och anställda som, till följd av internationaliseringen, idag utgör en relativt stor del av lärosätespopulationen.

Många lärosäten har idag språkpolicyer eller språkvalsdokument som ska ge stöd i den praktiska hanteringen av frågor kring språk, inkludering och kvalitetsarbete. Trots förekomsten av dessa visar vår kartläggning av granskningsyttranden under perioden 2017-2022 att flera universitet och högskolor har utmaningar med att involvera internationella grupper. Samtidigt finns i granskningsyttranden flera exempel på vad de ser som positiva sätt att hantera språkval, och bedömggrupper ger i ett antal fall av rekommendationer och förslag på förändringar. Inga av dessa har krävt uppföljning.

Kartläggningen visar att internationella studenter och doktorander inte alltid nås av information på ett språk de behärskar, eftersom översättningar saknas. Detta, i kombination med att administrativa möten ofta genomförs på svenska, riskerar att försvåra deras deltagande i kvalitetsarbetet. Den risken gäller också internationell akademisk personal. En möjlig negativ följd av den bristande representation är att de här gruppernas röster om utbildning inte förs in i kvalitetsarbetet och utvecklingen av utbildning. Kartläggningen visar också att lärosäten i olika utsträckning erbjuder språkstöd i svenska (och i något fall engelska) och att tillgång till språk tidvis avgör doktoranders möjligheter att få undervisa, vilket kan skapa ojämlikhet i utbildning och karriärmöjligheter. Bedömggrupper ser i allmänhet positivt på utbredd användning av engelska i syfte att inkludera studenter, doktorander och personal som inte behärskar svenska, och ger i flera fall förslag på hur språkskillnader kan hanteras, till exempel genom mer översättning, tydligare språkstöd, ökad användning av engelska också inom administrativa delar av lärosätenas verksamhet eller förmöten på engelska. Som redovisats ovan kan det dock diskuteras om vissa av bedömggruppernas synpunkter är förenliga med språklagen.

UKÄ gör utifrån sin analys följande reflektioner:

- Synpunkter kring internationella gruppers deltagande förekommer, men kommentarerna svarar inte mot en specifik bedömningsgrund i någon av UKÄ:s granskningstyper. Inte heller det nuvarande granskningssystemet innehåller

bedömningsgrunder som direkt behandlar språkanvändning. Risken finns därför att internationella studenter, doktoranders och personals delaktighet i kvalitetsarbete inte fullt ut fångas av UKÄ:s olika granskningar och att dimensionen därför granskas ojämnt. Mot den bakgrunden kan det finnas anledning att behandla frågan om språkval i den bedömarutbildning myndigheten tillhandahåller inför granskningar.

- De nordiska länderna har sedan länge ambitionen om en gemensam språkpolitik som både omfattar rätten att använda nordiska språken i de olika länderna och i hög grad förespråkar fler- och parallellspråkighet. Trots detta finns det skillnader när det gäller språkval och språkanvändning inom den högre utbildningen och forskningen. Medan Finland och Norge har både högskole- och språklagar som styr lärosätenas verksamhet till exempel, tillåter Danmark en mer decentraliserad och frivillig styrning.

En skillnad gäller regleringens hänsyn till lärosätens särskilda verksamhet. I Norge och Finland regleras språkanvändning, inklusive det administrativa språket, av universitets- och högskolelagar. I Norge, vars språklag går längre än de övriga ländernas, omfattar språklagen samtidigt också det vetenskapliga språket.

En annan skillnad utgörs av de respektive förväntningar som ställs på internationellt rekryterad personal, studenter och doktorander och det stöd som ges till dessa för att infria förväntningarna. Norge formulerar dessa på nationell nivå och har infört krav på grundläggande kunskaper i norska för anställning vid norska lärosäten. I Danmark, där detta regleras lokalt, kan ett lärosäte som Köpenhamns universitet kräva att internationell personal tillägnar sig danska språkkunskaper inom 3–6 år så att de kan delta i lärosätets hela verksamhet. Som jämförelse erbjuder franska universitet kurser i franska, vilka är tillgängliga för såväl internationella studenter som för utländsk personal och landet har nyligen infört en certifiering av franska lärosätens internationaliseringsarbete i vilket sådana möjligheter ingår.

Det finns också likheter. Lärosäten i Finland och Danmark bedriver i allt högre utsträckning utbildning och forskning på engelska. Även Frankrike, som tidigare haft mycket begränsad undervisning på engelska, har öppnat möjligheter för mer av detta.

Jämfört med Sverige verkar frågan om möjligheten för internationellt rekryterad personal och studenter att delta i

kvalitetsarbetet inte vara särskilt framträdande i de övriga länderna.

- Språklagen är, som forskning och myndighetsrapporter vittnat om, en ramlag för myndigheter och tar inte hänsyn till lärosätens särskilda uppdrag och verksamheter. Det finns tydliga tecken på att den kan hamna i konflikt med högskolelagen när det gäller den praktiska tillämpningen på universitet och högskolor. Justitieombudsmannen (JO) har vid flera tillfällen uttalat sig om sådana konflikter för att klargöra läget, och då påpekat motsättningen. Flera remissinstanser beskrev inför språklagens införande på nödvändigheten av att beakta de särskilda förhållande som råder inom högre utbildning och forskning. Den föreliggande rapporten illustrerar en del av de praktiska problem som målkonflikten genererar och visar att de riskerar att försvåra lärosätens arbete med att inkludera internationella student-, doktorand- och personalgrupper och att stänga meriterings- och karriärvägar.

Det är också tydligt att engelska språkets utbredning inom forskning och undervisning i högre utbildning fortsätter. Det bör därför följas upp i vilken utsträckning språklagen stödjer lärosätens ansvar för att ”svensk terminologi inom deras olika fackområden finns tillgänglig, används och utvecklas” inom undervisning och forskning, vilket framhölls i lagens förarbeten som ett viktigt motiv för dess införande.

Källförteckning

EU

Europeiska gemenskapernas kommission, Meddelande från Kommissionen till Rådet, Europaparlamentet, ekonomiska och sociala kommittén och regionkommittén - Kommissionens handlingsplan för kompetens och rörlighet. KOM (2002) 72 slutlig, 13.2.2002.

<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2002:0072:FIN:SV:PDF>, hämtad 2025-06-10.

Europeiska gemenskapernas kommission, Meddelande från Kommissionen till Europaparlamentet och Rådet - Europeisk indikator för språkkunskaper. KOM (2005) 356 slutlig, 1.8.2005.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005DC0356>, hämtad 2025-06-10.

Europeiska unionens råd, Rådets slutsatser om initiativet Europauniversitet, 2021/C 221/03,

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/ALL/?uri=CELEX:52021XG0610\(02\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/ALL/?uri=CELEX:52021XG0610(02)), hämtad 2025-06-10

Europeiska unionens råd, Pressmeddelande 12 maj 2025,

<https://www.consilium.europa.eu/sv/press/press-releases/2025/05/12/council-takes-steps-towards-a-new-joint-european-degree-label/>, hämtad 2025-09-10.

Gemensam europeisk referensram för språk,

<https://europass.europa.eu/sv/common-european-framework-reference-language-skills>, hämtad 2025-06-19.

Norden

Gregersen *et al*, More parallel, please: best practice of parallel language use at Nordic Universities: 11 recommendations. Nordiska ministerrådet. TemaNord 2018: 523.

Nordiska ministerrådet, *Deklaration om nordisk språkpolitik*, 2007.

https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2%3A700895/FULLTEXT01.pdf?utm_source=chatgpt.com, hämtad 2025-06-10.

Nordiska ministerrådet, *Deklaration om nordisk språkpolitik*, 2024.

<https://pub.norden.org/politknord2024-710/deklaration-om-nordisk-sprakpolitik.html>, hämtad 2025-06-10.

Sverige

Högskolelag 1992:1434.

Språklag 2009:600.

Prop. 2008/09:153, Språk för alla – förslag till språklag
<https://www.regeringen.se/contentassets/ed1a8510375d47af971a2330cf66aa4e/sprak-for-alla---forslag-till-spraklag-prop.-200809153>

JO 2010/2011 s. 649.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/framstallning-redogorelse/justitieombudsmannens-ambetsberattelse_gy04jo1/html/

JO, beslut, dnr. 1098-2010.
https://www.jo.se/app/uploads/resolve_pdfs/840020_1098-2010.pdf

JO, beslut, dnr. 1098-2010
<https://www.jo.se/besluten/tillampning-av-spraklagen-2009600-fraga-om-krav-pa-att-ansokningar-om-anstallning-och-befordran-ska-vara-skrivna-pa-engelska/>

Ahlbäck Öberg & Johan Boberg, Ökad kontroll och ökad byråkratisering, 2024.
<https://suhf.se/app/uploads/2024/04/Okad-kontroll-och-okad-byrakratisering-Ahlback-Oberg-Boberg-mars-2024-REV-1.pdf>, hämtad 2025-10-11.

Forslund Eva och Magnus Henrekson, Svenskan ett verktyg – inte ett hinder, i ESO 2024:2 I samhällets tjänst? s 125-148.
https://eso.expertgrupp.se/wp-content/uploads/2022/11/ESO_2024_2_I-samhallets-tjanst_webb.pdf, hämtad 2025-03-20.

Högskolan i Skövdes språkpolicy, 2018-06-04
<https://www.his.se/globalassets/tillfalliga-dokument/styrdokument/strategier-kvalitet-och-organisation/sprakpolicy-vid-hogskolan-i-skovde.pdf>, hämtad 2025-03-20.

Karlsson, Susanna, 2017, Språkpolitik.
<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1111481/FULLTEXT01.pdf>, hämtad 2025-11-12.

Karlsson, Tom och Susanna Karlsson, Higher Education Marketization: a Case of Language and Colliding Interests, Public Organization Review, vol. 21, pages 69–83, (2021).
<https://link.springer.com/article/10.1007/s11115-020-00476-3>

Karolinska institutets språkpolicy, 2024-02-20.
<https://medarbetare.ki.se/stod-och-verktyg/kommunikationsstod/sprakstod/sprakpolicy>, hämtad 2025-03-20.

Lunds universitets språkpolicy, 2014-06-19
https://www.medarbetarwebben.lu.se/sites/medarbetarwebben.lu.se/files/lunds-universitets-sprakpolicy_0.pdf, hämtad 2025-03-20.

Malmström H. och Diane Pecorari, Språkval och internationalisering, 2022.
<https://sprakochfolkminnen.diva-portal.org/smash/get/diva2:1619750/FULLTEXT02.pdf>, hämtad 2025-09-21

Malmström, H. & Diane Pecorari, Undervisningsspråk och publiceringsspråk i Sverige, Chalmers Studies in Communication and Learning in Higher Education, 2024:1,
<https://doi.org/10.17196/cls.cslhe/2024/01>, hämtad 2025-08-24

Salö, Linus, Engelska eller svenska? En kartläggning av språksituationen inom högre utbildning och forskning, 2010.
<https://sprakochfolkminnen.diva-portal.org/smash/get/diva2:1517848/FULLTEXT01.pdf>, hämtad 2025-09-01

SCB, Universitet och högskolor, Internationell mobilitet i högskolan 2024/25, 27 nov 2025.

SCB, Universitet och högskolor. Doktorander och examina på forskarnivå 2024, s 23,
https://www.scb.se/contentassets/4529f494ebc443c6a5ba6b0289948a0a/uf0204_2024a01_sm_uf21sm2501.pdf, hämtad 2026-02-20

SOU 2018:3, En strategisk agenda för internationalisering,
<https://www.regeringen.se/contentassets/2522e5c3f8424df4aec78d2e48507e4f/en-strategisk-agenda-for-internationalisering.pdf>

STINT, Omvärldsanalys av högre utbildning och forskning: globala trender och nya möjligheter, 2014:2,
file:///H:/SINT/Spr%C3%A5kpolicyprojektet/Bakgrunds%C3%A4sning/Rapporter/STINT_R1402_Omvarldsanalys.pdf, hämtad 2025-08-14.

Stockholms universitetets språkpolicy, 2021-03-25.
<https://medarbetare.su.se/vart-su/styrning/regelboken/kommunikation/sprakpolicy>, hämtad 2025-03-20.

Universitetskanslersämbetet, Allt fler internationellt rekryterade forskare, <https://www.uka.se/om-oss/nyheter/nyhetsartiklar/2025-05-15-allt-fler-internationellt-rekryterade-forskare>, hämtad 2026-02-20

Universitetskanslersämbetet, Årsrapport 2025,
https://www.uka.se/download/18.37ad5dd9197581831a8eb/1750147376047/UK%C3%84_%C3%85rsrapport_2025.pdf, hämtad 2025-12-10.

Universitetskanslersämbetet, Rättssäker examination, 2020
<https://www.uka.se/download/18.16cf0f8c1849df46622152/1669103146069/Vagledning-2020-01-16-rattssaker-examination.pdf>, hämtad 2025-12.04.

Universitetskanslersämbetet, Utvärderingars inverkan på den administrativa bördan i högskolesektorn. En kartläggning. Rapport 2024:34.
<https://www.uka.se/download/18.653ab7301938b09fa4b17c/1734421671036/Utv%C3%A4rderingars%20inverkan%20p%C3%A5%20den%20administrativa%20b%C3%B6rdan%20i%20h%C3%B6gskolesektorn%20En%20kartl%C3%A4gning.pdf>, hämtad 2025.08.11.

Universitetskanslersämbetet, Doktorandspegeln 2016,
<https://gamla.uka.se/download/18.67d7db0e1598fa32b7fadbc6/1487841858377/rapport-2016-12-08-doktorandspegeln-doktoranders-studiesituation.pdf>, hämtad 2025-03.20.

Universitetskanslersämbetet, Standarder och riktlinjer för kvalitetssäkring inom det europeiska området för högre utbildning (ESG), 2015.
[https://www.uka.se/download/18.193f86fb185be594c1b1637f/1674475243620/Standarder%20och%20riktlinjer%20f%C3%B6r%20kvalitets%C3%A4kring%20inom%20det%20europeiska%20omr%C3%A5det%20f%C3%B6r%20h%C3%B6gre%20utbildning%20\(ESG\).pdf](https://www.uka.se/download/18.193f86fb185be594c1b1637f/1674475243620/Standarder%20och%20riktlinjer%20f%C3%B6r%20kvalitets%C3%A4kring%20inom%20det%20europeiska%20omr%C3%A5det%20f%C3%B6r%20h%C3%B6gre%20utbildning%20(ESG).pdf), hämtad 2025-03-20.

Uppsala universitets språkpolicy, 2016.
<https://www.uu.se/medarbetare/organisation-styrning/regler/sprakpolicy-for-uppsala-universitet---vagledning-och-rad-for-en-andamalsenlig-sprakanvandning>, hämtad 2025-03-20.

Norge

Lov om språk (språklova), LOV-2021-05-21-42
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-05-21-42>

Forskrift til universitets- og høyskoleloven (universitets- og høyskoleforskriften), kapitel 3. undervisnings- og forskningsstillinger, rekrutteringsstillinger og innstegsstillinger
https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2024-06-28-1392/KAPITTEL_3#KAPITTEL_3, hämtad 2025-06-01.

Kunnskapsdepartementet, Frå ord til handling - Handlingsplan for norsk fagspråk i akademia, 2023.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/1800367dc51846b98a0b33817>

[f03c958/no/pdfs/handlingsplan-fra-ord-til-handling.pdf](https://www.regjeringen.no/contentassets/f03c958/no/pdfs/handlingsplan-fra-ord-til-handling.pdf), hämtad 2025-06-01.

Kunnskapsdepartementet, Meld. St. 14, Sikker kunnskap i en usikker verden. 2024-2025.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/184a42734a564c4db6632b19997655b4/no/pdfs/stm202420250014000dddpdfs.pdf>, hämtad 2025-06-01.

Språkpolicy Oslo universitet, 2025-03-04

<https://www.uio.no/english/about/strategy/language-policy/>, hämtad 2025-03-20.

Språkpolicy Noregs teknisk-naturvitenskaplege universitet, 2023-01-01.

<https://www.ntnu.no/sprakpolitiske-retningslinjer>, hämtad 2025-06-10

Universitetslärares Internationella forskare i Norge föreslår behöva lära sig norska, 2024-03-27.

<https://universitetslararen.se/2024/03/27/internationella-forskare-i-norge-foreslas-behova-lara-sig-norska/>, hämtad 2025-05-15.

Finland

Finlands författningssamling, Universitetslagen,

https://finlex.fi/sv/lagstiftning/forfattningssamling/2009/558#OT1_OT4, hämtad 2025-06-01.

Justitiekanslersämbetet, Biträdande justitiekanslern fick Aalto-universitetet att öka undervisningen på finska och svenska, 2024-12-04.

<https://oikeuskansleri.fi/sv/-/bitradande-justitiekanslern-fick-aalto-universitetet-att-oka-undervisningen-pa-finska-och-svenska#:~:text=Engelska%20f%C3%A5r%20inte%20anv%C3%A4ndas%20i%20s%C3%A5%20stor,de%20nationella%20spr%C3%A5ken%20finska%20och%20svenska%20som>, hämtad 2025-06-10

Arcadas språkpolicy, 2022-08-29.

https://www.arcada.fi/sites/default/files/2023-05/Spr%C3%A5kpolicy%20fastst%C3%A4lld_20220829_arcadamall.pdf#:~:text=Forskning%20och%20Innovation%20Arcada%20uppmuntrar%20och,uppmuntras%20att%20inkludera%20spr%C3%A5kgranskning%20i%20sina%20finansieringsans%C3%B6kningar. Hämtad 2025-06-23.

Institutet för de inhemska språken, 2023.

https://kotus.fi/wp-content/uploads/2025/01/Kielipolitiikan_vuosi_2023.pdf, hämtad 2025-06-10.

Engelsk sammanfattning av rapporten från Institutet för de inhemska språken: English is replacing native languages at Finnish universities,

[https://yle.fi/a/74-20136342#:~:text=Nearly%2090%20percent%20of%20Finland's,in%20English%2C%20the%20study%20found.&text=The%20use%20of%20English%20has,Languages%20of%20Finland%20\(Kotus\)](https://yle.fi/a/74-20136342#:~:text=Nearly%2090%20percent%20of%20Finland's,in%20English%2C%20the%20study%20found.&text=The%20use%20of%20English%20has,Languages%20of%20Finland%20(Kotus)), hämtad 2025-06-10.

Språkpolicy Helsingfors universitet, 2014-09-25.
<https://flamma.helsinki.fi/documents/35906/0/kieliperiaatteet.pdf/7d621b63-cdeb-2bd8-01c3-ae80f8c252c7>, hämtad 2026-06-10.

Karvi/Nationella centret för utbildningsutvärdering,
<https://www.karvi.fi/en/evaluations/higher-education>, hämtad 2025-06-10.

Opetuskallitus/Utbildningsstyrelsen,
<https://www.studyinfinland.fi/faq#:~:text=Finland%20offers%20around%20600%20bachelor's,offered%20in%20Finnish%20or%20Swedish>, hämtad 2025-10-01.

Danmark

Universitetslagen (universitetsloven), kapitel 1, § 2
<https://www.retsinformation.dk/eli/ta/2019/778>

Aarhus universitet språkpolicy, ”Retningslinjer for flersproglig kommunikation i Aarhus Universitet Administration”,
<https://medarbejdere.au.dk/administration/kommunikation/kommunikation-paa-engelsk/retningslinjer-for-flersproglig-kommunikation-i-au-administration>, hämtad 2025-01-10

Center for Internationalisering og Parallelsproglighed (CIP),
<https://cip.ku.dk/>, hämtad 2025-06-10.

Dansk Sprognævn,
<https://dsn.dk/>, hämtad 2026-06-10.

Danmarks Akkrediteringsinstitution,
<https://akkr.dk/>, hämtad 2025-06-10.

Det konservative Folkpartiet förslag till riksdagsbeslut om att införa en språklag. 2025-04-02.

https://www.ft.dk/samling/20241/beslutningsforslag/b174/20241_b174_s_om_fremsat.htm, hämtad 2025-05-10.

Köpenhamns universitet ett centrum för internationalisering och parallellspråkighet, 2018-09-17.

https://hum.ku.dk/faknyt/2018/september/undervisning-paa-engelsk-har-store-konsekvenser-for-universiteterne/?utm_source=chatgpt.com, hämtad 2025-06-10.

Köpenhamns universitets språkpolicy, 2021-01-26.

https://cip.ku.dk/english/about_cip/about_parallel_language_use/UPCH_Language_policy_2021_web.pdf, hämtad 2025-06-10.

Frankrike

Code de l'éducation, Légifrance,

https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000027747711, hämtad 2025-06-19.

Artikel L121-3,

https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006071191, hämtad 2025-06-10.

Campus France,

<https://www.campusfrance.org/system/files/medias/documents/2023-06/BilanLabel2019-2022.pdf>, hämtad 2025-06-22

Centre Inffo, Par Knock Billy, La loi Fioraso autorise la formation en langue étrangère, mais sous conditions, 2013.

<https://www.centre-inffo.fr/site-centre-inffo/inffo-formation/dossiers-dinffo-formation/dossiers-de-linffo-formation-2013/la-loi-fioraso-autorise-la#:~:text=mais%20sous%20conditions-.La%20loi%20Fioraso%20autorise%20la%20formation%20en%20langue%20%C3%A9trang%C3%A8re%20mais,comission%20mixte%20le%2024%20juin.&text=pol%C3%A9mique>, hämtad 2025-06-19.

Haut Conseil de l'évaluation de la recherche et de l'enseignement supérieur (Hcéres)

https://www.hceres.fr/en/sommaire_DEI, hämtad 2025-06-22.

Språkpolicy Poitiers universitet,

<https://www.univ-poitiers.fr/en/international-students-scholars/our-language-policy/>, hämtad 2025-06-10.

Språkpolicy Sorbonne universitet, 2020-06-29.

<https://www.sorbonne-universite.fr/en/education/study-sorbonne-university/degree-seeking-students/academic-and-language-requirements>, hämtad 2025-06-10.

Bilaga

Översikt av standarder och riktlinjer samt bedömningsgrunder

Europeiska standarder och riktlinjer

Några av de relevanta europeiska standarderna och riktlinjer är dessa:

Utbildningarna ”är utformade i dialog med studenter och andra intressenter.” (Riktlinje till standard 1.2); ”Vid fördelning, planering och tillhandahållande av läranderesurser och studentstöd beaktas behoven hos en heterogen studentpopulation (såväl äldre studenter som deltidsstudenter, yrkesarbetande och internationella studenter [...]).” (Riktlinje till standard 1.6); ”Utbildningarna granskas och revideras regelbundet, i dialog med studenter och andra intressenter”. (Riktlinje till standard 1.9)

UKÄ:s granskningar

Som exempel på hur studenter och personal ska involveras i kvalitetsarbetet vid granskningar av lärosäten och forskarutbildningar inom systemet aktuellt under perioden 2017-2022 kan nämnas dessa bedömningsgrunder

Lärosätetsgranskning:

Bedömningsgrund 1. Fastställd ordning och kvalitetskultur

Lärosätet har en fastställd och allmänt tillgänglig beskrivning av sitt kvalitetssystem, där ansvarsfördelning, principer och konkreta arbetsformer för att säkerställa och utveckla kvalitet i utbildningen framgår. Kvalitetssäkringsarbetet engagerar ledning, medarbetare och studenter samt externa intressenter när det är ändamålsenligt, och understödjer en kvalitetskultur och det strategiska arbetet på alla nivåer i organisationen.

Bedömningsgrund 2. Kontinuerlig uppföljning

Lärosätet säkerställer att det löpande följer upp och kontinuerligt samlar in, analyserar och använder ändamålsenlig information med bäring på utbildningens kvalitet och relevans. Informationen tillgängliggörs för relevanta intressenter och används som underlag för utbildningens utveckling, strategiska beslut och prioriteringar.

Bedömningsgrund 5. Studentstöd, läranderesurser och infrastruktur

Lärosätet arbetar systematiskt för att säkerställa att infrastruktur, studentstöd och läranderesurser är ändamålsenliga för studenternas och doktorandernas lärande.

Bedömningsgrund 8. Studentcentrerat lärande

Lärosätet arbetar systematiskt för att säkerställa ett studentcentrerat lärande.

Utbildningsutvärdering på forskarnivå

Bedömningsgrund forskarutbildningsmiljö

Forskningen/den konstnärliga forskningen vid lärosätet har en sådan kvalitet och omfattning att utbildning på forskarnivå kan bedrivas på en hög vetenskaplig/ konstnärlig nivå och med goda utbildningsmässiga förutsättningar i övrigt. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället både nationellt och internationellt.

Bedömningsgrund doktorandperspektiv

Doktoranden ges möjlighet att ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande.

Utbildningen säkerställer en god fysisk och psykosocial arbetsmiljö för doktoranden.

Bedömningsgrund arbetsliv och samverkan

Utbildningen är utformad och genomförs på ett sådant sätt att den är användbar och utvecklar doktorandens beredskap att möta förändringar i arbetslivet, både inom och utanför akademien.

Bedömningsgrund uppföljning, åtgärder och återkoppling

Utbildningens innehåll, genomförande och examination följs systematiskt upp. Resultaten av uppföljningen omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling, och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Lärosätet verkar för att doktoranden genomför utbildningen inom planerad tid.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) ska bidra till att stärka den svenska högskolan och Sverige som kunskapssamhälle. Vi granskar kvaliteten på högskoleutbildningarna, vi analyserar och följer upp utvecklingen inom högskolan och vi bevakar studenternas rättssäkerhet.

uka.se

